

106325

Na Koprivniku.

Dramatičen prizor.

Predstavljan v slovesni besedi čitalnice ljubljanske
Vodniku na spomin
4. dne svečana 1872.

Zložila

Lujiza Pesjakova

Natisnil in založil Jožef Blaznik v Ljubljani.

106325

106325

DB567/1950

O s o b e :

Vodnik.

Cojz.

Majda.

[grališče: soba v farovžu na Koprivniku leta 1795. Ko se agrinjalo vzdigne, sedi Cojz pri mizi obloženi s knjigami in ere. Čez nekaj trenutkov stopi Vodnik v sobo, Cojz ga zagleda in vstane.)

Vodnik.

Tedaj predčutje mene nij motilo,
Da zopet ste prišli, gospod baron!
Presrčno došli tu! — in brez zamere,
Da vas pričakal nijsem v svoji hiši.

Cojz.

Objéla vez prijateljska je naju
V pomenu pravem lepe te besede,
In mej prijatelji nij o zameri
In odpuščanji nikdar govorice.
To pomnite za vselej! — Ali kaj
Vas zadržalo zunaj je tak dolgo?

Vodnik.

Dogodba cela je! — In ganjen sem
Od tega, kar se mi je pripetilo,
Pa tudi ves razkačen, da mogoče
Kaj tacega je bilo doživeti.

Cojz.

Ko ne bi mislil, da bi bil morda
Nadležen s svojo prošnjo, rekel bi:
Povejte, kaj se je zgodilo! Kajti
Kar tiče vas, je vse mi zanimivo.

Vodnik.

Preljubeznjivi ste, gospod, za res,
 In vaša želja bo ukaz mi vedno. --
 Sprehajal sem po svoji se navadi,
 In pot peljala me je proti jugu,
 Kjer Črna prst in Rákovca in Lisec
 Čez hribov naših dvigajo se rob.
 Samota je obdájala me sveta
 In zraki, čisti kakor sapa Božja,
 S hladilom so mi čelo oblivali.
 Sem prostega se čutil, kakor prost
 Potočič je, ki tam čez kamnje dere,
 In ki pozdrav mi svoj je glasno pel.
 Poslušal ravno sem ga ves zamaknjen,
 — Posnemal rad bi namreč čvrste pesni,
 Ki jih pojó leskeči se valovi,
 Kateri solnčni čar, bliščobo lune
 In svetlih zvezd vpodabljajo krasoto —
 Kar plane k meni iz grmovja koza
 In stiska tesno k mojim se kolenom;
 Trepeča je, vsa spehana in plašna,
 In vendar gleda njeno me okó
 Tak zaupljivo in takó proseče,
 Da z mehkim ljubkovanjem jej povém:
 Da bi kaj rad pomagal revici.
 Sedaj žival se trudna koj obrne
 In mi po stezi strmi kaže pot.
 „Vodnici“ svoji štirinogi, urni
 Sledim težavno v kreber jaz „Vodnik“,
 Zatoraj tudi mnogokrat se vstavlja,
 Gledé, če res jo spremljam še zvestó.
 Po dolgi hoji kreneva krog vogla
 Visoke skale in na njeni steni
 Sloní uboga kočá v senci smrek,
 Pred kočó pa kleči mladó deklé,
 Katero lepo je kot rožni cvet,
 Ko v prvič čuje sladki zdihljaj slavca.
 In glej! še rose rožici ne manjka,
 Obilo jej obličje ljubeznjivo

Zaliva solznih biserov izvir.
 Ročici vije, milosti si prosi,
 Al mož pred njo sirote ne poslušā,
 Samó lepoto gleda cvetno v prahu,
 Kateri bol zvišuje še svetlóst.
 Odrgrati očij od nje ne more,
 Braniti strasti ne, da v njih žari;
 Zbudi stoprv se plašen, ko siroto
 Vprašam kaj da prosi tak ginljivo.
 „Deset sem kron mu dólžna, oj!“ mi reče,
 „In tuj, neznan mi stari dolg je bil,
 Ki ga še stariši so podpisali,
 Kateri na-me gledajo z nebes.
 Lastnino majhno mojo hoče vzeti,
 Al pa naj ž njim grem, pravi, da mu služim,
 Ter z delom poplačujem, kar je dal;
 A Bog odpusti, če sem nehvaležna —
 Ne morem iti — — jaz se ga bojim!“ —
 „Poplačal bodem dolg vam in obresti“
 Mu rečem „al kje imate pismo,
 Ki priča, da zahtevate pravico?“
 Zapletal se mu jezik je, jecljál
 Nevredni človek je, da se je šalil,
 Da hotel trmo devi je krotiti. —
 Popisati, gospod baron, ne morem,
 Kako kipelo v meni je osrčje
 O hudobiji taki prenesramni,
 Le norčeval se je tedaj s siroto,
 Probudil drzno v duši njé nedolžni
 Obup in grozo je in strah moralni
 Zavolj ničesar, ali temveč zarad - -
 Pogledal sem ga resno in ne rekel
 Mu družega, ko „Bog se vas usmili!“

Cojz.

In kaj hudobnež storil je potém?

Vodnik.

Potém? — Potém je šel molčé čez goro
 In tudi jaz sem se domov obrnil.

Cojz.

A dekle? al v nevarnosti je sama?

Vodnik.

Ne, ne, tù zunaj je sè svojo kozo;
Ko izpočili bodeš si straha,
Izročil bom dekleta in žival
Koprivski kovačici, stari Jeri.

Cojz.

V najboljših rokah bodeš pri njej,
Vendar zastonj imeti nji ne more.

Vodnik.

Kaj to? — Pastir duhovni poskrbi
Po svoji moči za telesno hrano,
Dokler ne bo prevzel skrbi za vedno
Pošten snubač, ki našel se vže bode.

Cojz.

O! blaga duša!

Majda (pri vratih).

Al dovolíte?

Vodnik.

O dekle — tu je! (gre proti vratom) v hipu jo odpravim.

Cojz.

Nikakor ne, ubožica naj pride.

Vodnik (odprè vrata).

Le noter ljubo dete! (Majda stopi v sobo). Kaj bi rada?

Majda.

Pripravljena, gospod, sem se podati
Tja, kámor mi ukažete dobrotno.

Cojz.

Kaj vidim, Majdo?

Majda.

O gospod baron!

Vodnik.

Al deklico poznate?

Cojz.

Menim, dà!

Saj znanca sva vže štiri tedne stara.

Majda.

Pred mescem bila v starih sem Fužinah
Pri botrici, ko posvečenje v cerkvi
Obhájali so Janeza Krstnika.

Cojz.

Prijeten dan je bil in zdaj še vidim,
Ko jézera bohinjskega svetili
So se valovi v zlatu mlade zóre!
Zvonjenje, orgel glas in verno petje
Zibálo se mamljivo je po njih
In k cerkvi množica se je peljala
Na ladijah, ki z venci in banderi
Olišpane so bile. Ko tja pridem
Slovesna maša ravno se pričinja;
Duhovnik blagoslavlja vse pobožne,
Ki „sveto, sveto“ pojejo priprosto,
In iz kadilnic dviga se dišeča
Daritev, ki okoli žrtvenika
Se druží kot meglica solnčnim žarkom.
Nenadoma ustavi skupno petje
Na koru glas, ki plava do višave
Melodično in tako rajskosládko,
Da ostrmim in pevkínjo poiščem,
Ki z angelji si mora v rodu biti.
Zagledal sem jo kmalu, in takrat
Sem v prvič videl deklico pobožno,
Katera tú pred nama zdaj stoji! —

Majda.

Predobri ste, gospod —

Cojz.

Le čakaj s hvalo

Pri kraju nisem še!

Majda.

Nikar, gospod,
Lepó vas prosim!

Vodnik.

Kaj nek bom še slišal?

Cojz.

Prijatelj! — zvedeli in čuli boste,
Da dneva istega, ko praznovali
Smo njega, ki prebival je v puščavi,
Da ravno isti dan vže bolj zvečer,
Ko jezero plamteče je žarelo
Poljubov vročih, ki mu pri ločitvi
Ozvezdje darovalo je presvetlo,
Da so takrat bregovi naši mirni
Odmevali — posvetnega veselja!
Da gosli so tam pele in vriskanje
Plesalcev se glasilo je stoterno,
In da najbolj vesel pri njih je bil —
Nu, imenuj ga Majda?

Majda (vsa zmotena).

Jaz? — ne vem.

Cojz.

Al moram na pomoč spominu priti?

Majda (proseče).

Nikar, nikar! kaj mislili si bodo
Od mene gospod župnik in saj jaz
Za-tò ne morem; ne, gotovo ne!
Branila sem se, kar sem le mogla,
Za res hotéla nijsem plesati —
Al botrica — da botrica mi stara
In — in —

Cojz.

In urni lovec, brhki Janko
Nij dal mirú in nehal nij prositi,
Da te pritisnil je na srce svoje.
Ne vem, kaj šepetal je on pri plesu,
— To oznanila nama bode Majda —

Toda naj bo, kar je, strežaj prezvesti
 Odkrije drugi dan mi vže novico,
 Da službo mojo misli zapustiti,
 V najém si vzeti majhno gospodarstvo,
 Ker — brezi Majde nij mu več živeti.
 Mu branil sem, naj čaka nekaj let,
 Da novcev si prihrani kaj števila,
 A on srdito z mano je govoril
 In nij poprej odjenjal, da sem rekel:
 „Predpusta vsaj počakaj!“ — In sedaj —
 Sedaj ne bo drugače, kakor vidim,
 Da list odslužni njemu koj podpišem
 In da ob enem poskrbim za balo.

Majda (veseia).

Al je mogoče? — Al je res, kar slišim? —
 Naj milostljivi Bog vam vse povrne!

Vodnik.

Gospod baron, kakó bi se zahvalil! —
 Neizrekljivo lep je vendar svet,
 Kjer taka blaga srca še bijó!

Majda.

Al res jaz toliko dosežem srečo?
 To so v nebesih stariši sprosili! —
 In vendar ne, to delo je le njega,
 Katerega nam Bog je sam poslal,
 Ki mene rešil danes je pogube,
 Ki me ljubó je s sabo peljal —

Vodnik.

Majda!

Nikari prenapeto ne govori.
 V zaslugo nikdar tega si ne štejem,
 Kar bila moja je dolžnost človeška.
 Dokazati s težavnišimi deli
 Bi hotel, da spolnujem svoje mesto,
 Da svoj namèn poznám, da sem skrbljivi
 In pravi oče vam.

Majda.

To ste resnično!

Nij bajtice, nij kočé v vsem okraji,
Kjer vas ne blagoslavlja slednji starček,
Kjer dete se v molitvi ne spominja
Gospoda Balanta. In deteta
Umó, kedó je dober in jih ljubi!

Cojz.

Ker čut otroški nikdar se ne laže. —
In vendar moram reči, da gospodu
Je nekaj ljubše, kot ovác krdelo,
Katero tù pripravlja za nebesa,
In ljubše tudi nego ti in jaz,
Ki sva vdana mu tako prezvesto.
Privezan je na nas po volji svoji,
A prikovan na „nekaj“ je z vezilom,
Ki dosti je močnejše od železa.
Postavil temu „nekaj“ je svetišče,
Kjer žar darilni vgasnil bo stoprv,
Ko s srcem vred se razdrobí svetišče.
In to, kar njemu več je kot življenje,
Kar ljubi in preslavlja in spoštuje,
Le-to je. — domovina!

Vodnik (vnet).

Domovina!

O glas presladki, ki odmevaš v duši
Kot zaželeni mi pozdrav nebes!
Izrêči brez ganitve te ne morem,
Saj najsvetejše meni imenuješ.

(Navdušen).

Dá, domovino ljubim neizmerno! —
Le njej veljá najprva mojih misli,
Udarec slednji mojega srcá
Bi hotel pričati samó čutila,
Katera ona je unela v njem.
Sè cvetom bom ovenčal čelo njeno,
In ako tudi vel jej kdaj odpade,

Naj bode! — druga roka kmalu pride,
 Ki lepšega jej bode naklonila,
 In borni moj prvenec vsaj dokazal
 Slovanom bo, da vredna je pohvale.
 Otroke njé objemljem vse ljubeče,
 Bi hotel ž njo voditi je do sreče,
 Za-tó le njej posvétil sem dejanje
 In hrepenenje svoje in vse sanje;
 Le zá-njo hotel dolgo bi živeti
 A zá-njo tudi sem volján umreti.
 Da mogel bi, kar čutím, usaditi
 V osrčja vsa slovenska krog in krog,
 Da z mano mater hteli bi slaviti
 Ki tako lepo vstvaril nam je Bog;
 Da brate navdušila bi zvestoba
 Do domovine miljene do groba!

Cojz.

Si čula, Majda, káko ljubi?

Majda.

Da,

In ako tudi vsega prav za prav
 Umela nijsem, vendar se glasila
 Še lepša govorica je kot ona —

Cojz.

Kot ona — tam pri sladkem plesu?

Majda.

Ne,

Še lepše se glasila je kot ona,
 Ki jo gospod na prižnici nam pravi.
 Priprosto kmetsko sem deklè, a mislim,
 Da morali oménjeni bi bratje
 — Ko slišali enake bi besede —
 Sprelepo mater ljubiti goreče
 In njej pokorni biti in udani
 Kot se spodobi dobrim vsem otrokom.

Cojz.

Naj izpolnile bi se misli tvoje! —
 Dostaviti jim moram eno željo,
 Ne vém zakaj jo ravno zdaj gojim —
 In ako tudi pevske žile némam,
 Bom zložil vendar tudi jaz dva stiha,
 Ki naj si k srci ju vzemó Slovenci
 Za vse sedanje in prihodnje čase:
 „Da vsem sinovom prva je naloga
 Zavoljo matere mej sabo sloga!“

Vodnik.

Prav dobro! (šaljivo otožno). Pa Apolu bodem tožil,
 Da nijsem jaz prevažnih stihov zložil,
 Da drzno sega plemeniti „Žiga“
 Mi v delo, ki nikakor ga ne briga.

Cojz (ploska smeja se v roke).

Prijetno tukaj je, al iti moram,
 Ker davno je popotovalo solnce
 Čez Javorski kamnitni vrh. — Vodnik!
 Da kmalu se spet vidiva pri meni,
 Saj petrefaktov ímam na stotine
 In našel sem takó lep amonit,
 Da se čudili boste. Tudi bukev
 Vas čaka najnovejših in starinskih,
 Ki svoje vam ponujajo zaklade;
 Tedaj magnetov dosti, kakor mislim,
 Da mi prijatelja privabijo,
 Kaj ne?

Vodnik

Kjer plemenitost dušna biva
 V zavezi z ljubeznjivostjo — o tjakaj
 Me vleče brez magnetov. Kmalu pridem!
 (Sežeta si v roke)

Cojz (Majdi).

Bog váruj te, nevestica prijazna!
 Da zvem, kako ti je na novem domu,

Poslati hočem jutri Jankota,
 — Če ti po všeči je? — čez mesec pa
 Zvonilo bode na Koprivniku
 In srčice bo tvoje glasno bilo.
 Ko te poročil bode gospod Balant,
 In Vsevladar bo čul prisego tvojo,
 S soprogom moraš iti kámor bođi,
 Da, Majda, kámor te odpelje — ako —
 Ako branila njega se ne bodeš,
 Kakor le onega poprej na gori;
 To moraš zagotóviti za trdno,
 Ker važno je. Tedaj govóri dekle?

Majda (živa).

O, ž njim bi šla do konca jaz svetá!

Cojz.

Nu, zdaj do dobrega smo vendar v redu!
 (Gré proti vratom, pa se še enkrat obrne, rekoč:)
 Pozdravljena!

Vodnik (mu odpre vrata).

Naj spremlja vas nebó!

(Cojz odide.)

Midva pa, pojdeva zdaj k kovačici!

(Odideta.)

(Zagrinjalo pade.)

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000421910